

Ett nyhetsbrev om

Samarbete för mer lärksång

Nr 1 2012. 1 mars

Hej!

Kylan och snön kom sent i år och håller fortfarande landet i sitt grepp. Om mindre än en månad så är sånglärkorna här på bred front. I årets första brev tar vi upp en del aktuella händelser samt ger tips till dig som vill göra åtgärder för fåglarna i samband med vårsådden. Mars är en utmärkt månad att se om gårdens holkar och kanske sätta upp några nya. Sjukdomar hos alm och ask har gjort att många fina hålträd tagits ned under senare tid.

Otröskade oljeväxter ger mat åt bl.a. steglitser. Foto: Petter Haldén.

Sönke Eggers

Sveriges Ornitologiska Förening

Sören Eriksson

Hushållningssällskapet

Planera för nästa vinter – så fågelåker i vår!

Snörika och utdragna vintrar innebär att de fåglar som stannar kvar i landet får allt svårare att hitta mat ju längre vintern går. Att mata fåglar i trädgården är en omtyckt sysselsättning men gynnar ett begränsat antal individer. För lantbrukare finns chansen att mata tusentals genom att lämna ett par ha otröskat!

Gipar och andra svårbrukade områden är mycket lämpliga platser för en fågelåker, i synnerhet om det finns nära tillgång till skyddande buskar eller träd i fältkanten. Totalt bör det finnas minst ett hektar otröskad skörd för att göra någon skillnad för kvarstannande fåglar.

Blanda utsädet!

Spannmål är en självklar grund i fågelåker och uppskattas framförallt av gulsparvar och ibland snösparvar. För steglitser, hämplingar och andra finkar är oljeväxter ett måste. Solros, raps, vitsenap, oljerättika eller lin är alla fettrika fröer och uppskattas av många arter. Tänk på att för ersättningsberättigad fågelåker får maximalt 50 % av utsädet bestå av oljeväxter.

Vattenskyddsområde

För att fågelåker även skall vara en bra fågelmiljö under sommaren är det klokt att avstå från kemisk bekämpning. Fågelåker är därför ett mycket lämpligt alternativ på jordbruksmark i vattenskyddsområden, där kemisk bekämpning omfattas av restriktioner.

Ersättning via Landsbygdsprogrammet

Om man vill söka ersättning för fågelåker skall man vända sig till sin länsstyrelse. Villkoren för fågelåker varierar mellan länen men gemensamt är att ersättningen brukar ligga runt 3900 kr/hektar och år, att minst 1 hektar skall odlas varje år och att fågelåker får flyttas mellan olika block. Ansökan görs via SAM på särskild blankett märkt "Utvald Miljö".

Ersättningen är tyvärr stängd för nyansökan i t.ex. Skåne och Östergötland, men utvidgning kan bli aktuell. Kontakta din länsstyrelse för mer info:

Ex: Lst Halland	Guðrun Edh	035-13 22 34
Lst Uppsala	Håkan Wängstrand	018-19 50 14
Lst Jönköping	Tomas Ekelund	036-39 52 17
Lst Örebro	Marie Edwardsson	019-193562

Innehåll: * Fågelåker till våren * LärKvitter - fler arter i vår

***Rädda sånglärkan * Fokus – stenskvättan * Blommande remsor gör stor nytta**

LärKvitter i mobilen – fler arter i vår

Jordbruksverkets applikation LärKvitter som lanserades i maj 2011 har nu laddats ned mer än 7 000 gånger! Om du har en iphone eller android-telefon kan du gå in på app store eller android market och ladda ned din gratisapplikation. För övriga finns samma information på ”Mångfald på Slättens” hemsida, gå in på <http://www.jordbruksverket.se/mangfaldpaslatten> och klicka vidare på LärKvitter. Till skillnad från liknande applikationer kan du med LärKvitter även höra läten. Antalet arter är begränsat till de allra vanligaste fågelarterna i odlingslandskapet. Under våren kommer ytterligare 14 arter att ingå i den uppdaterade versionen. Mer information kommer när allt är på plats men håll utkik redan nu.

Har du sett något spännande som du tycker att andra skall få veta? Registrera förekomsten av dina arter på Svalan-rapportsystemet som förvaltas av ArtDatabanken och Sveriges lantbruksuniversitet på uppdrag av Naturvårdsverket (www.artportalen.se/birds/).

Exempel på hur gulspårven ser ut i iPhonen.

Rädda Sånglärkan - med lärkrutor!

Av alla de åtgärder som vi föreslår för lantbrukare är ”lärkrutorna” de som brukar göra störst intryck. Det är lätt att förstå eftersom idén med lärkrutor är lika enkel som genial. Genom att stänga av såmaskinen 4-5 m vid 1-2 tillfällen per ha vid höstvetesådd skapas 20-25 m² stora ”lärkrutor”. Lärkrutorna gör att lärkorna lättare hittar mat och har större chans att föda upp sina ungar. Lärkrutorna behandlas som fältet i övrigt med avseende på gödsling och bekämpning.

Idag vet vi inte om vi kommer att få en miljöersättning för lärkrutor i Sverige. Så vi får istället glädjas åt en rikstäckande satsning på lärkrutor från Sveriges Ornitologiska Förening. Upplägget är detsamma som det vi tidigare skrivit om genomförts i Uppland, att privatpersoner köper lärkrutor för 50 kr/st av föreningen (SOF) och att lantbrukaren får 40 kr av dessa.

Medel till att initiera satsningen kommer från Världsnaturfonden (WWF). Ta kontakt med Tobias Nilsson på Sveriges Ornitologiska Förening för att anmäla intresse för att anlägga lärkrutor i ditt höstvete.

Tobias Nilsson
Rädda Sånglärkan!
+46 (0) 709996325
tobias@thatswe.com
www.sofnet.org

Sånglärkan gynnas av lärkrutor placerade i större höstvetefält, här i ett ekologiskt fält. Foto: Petter Haldén.

Insådda blommande remsor - en effektiv naturvårdsåtgärd

Hushållningssällskapet har under sommaren 2011 undersökt nyttan med insådda remsor av ettåriga blommande örter i intensivt odlade jordbruksområden i tre regioner i Sverige. Studien har finansierats av Jordbruksverket.

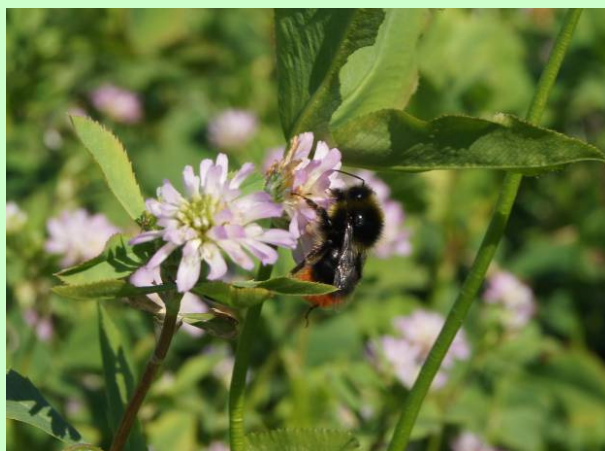
Tre örter, honungsört (*Phacelia tanacetifolia*), perserklöver (*Trifolium resupinatum*) och foder-vicker (*Vicia sativa*) har såtts in i fältkanter på vårsådda fält ute i åkerlandskapet.

Blommande honungsört drar stora mängder pollinatörer. Även små ytor gör stor nytta. Foto: Sören Eriksson.

Antalet pollinatörer, humlor, tambin, fjärilar, solitära bin och blomflugor, har inventerats vid tre-fyra tillfällen under juni till augusti 2011. Resultaten visade att blomremorna lockar stora mängder pollinatörer. De tre undersökta örterna skiljde sig åt i attraktionskraft. Honungsörten lockade flest tambin och humlor, sett till antal individer och artantal av humlor. Perserklöver däremot lockade flest fjärilar. Fodervickern lockade få pollinatörer.

Mängden pollinatörer i remsorna ökade ju mer blomantalet ökade, vilket inte är så konstigt kan tyckas. Perserklöver och honungsört blommade mest, och kompletterade varandra bra med avseende på blomningstidpunkt, då perserklöver kom igång senare och blommade länge, långt in i juli-augusti. Honungsört var den ört som var mest odlingsäker, med tätast bestånd och minst ogräs.

Stenhumlan, en av de tre vanligaste arterna av humlor i slättlandskapet, uppskattade verkligen perserklöver. Foto: Sören Eriksson.

Även om vi tittade mest på insekterna så gynnar blommande remsor i förlängningen även fåglar. Insektsätande fågelarter som sånglärka, buskskvätta, stenskvätta och törnsångare sågs ofta i eller intill remsorna. Vid ett tillfälle under juli, gjordes även en observation av vaktel.

Vår slutsats är att man med insådder längs fältkanter med blommande örter kan göra stor naturvårdsnytta på en liten begränsad areal, vilket är värdefullt, fr.a. i slättlandskapet där åkermarken är dyrbar.

Stenskvättan – så långt vingarna bär!

Tänk att våra stenskvättor övervintrar på Afrikas savanner. De återvänder till sina häckningsplatser i början av maj. Antalet fåglar som återvänder har dock minskat och mer än halverats sedan 1970-talet. På Lövstasläppen i Uppland har forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet följt stenskvättans familjeliv och resvanor i över 20 år för att ta reda på varför.

Stenskvättan lever ett utpräglat markliv. Den trivs i öppna och torra miljöer som exempelvis naturbetesmark med kort vegetation under både vår och sommar. Här är det lätt att hitta föda som består av allehanda småkryp och som oftast tas från marken. Stenrösen men även tegelpannor på t.ex. lador intill öppen mark ger förutsättningar för häckning.

En av projektets färgmärkta stenskvättor uppflugen på en utkikspost. Foto: Debora Arlt.

Att hitta lämpliga häckningsplatser har dock blivit svårare i dagens odlingslandskap som domineras av vall- och spannmålsodling. Det som verkar vara ett fint häckningsrevir i början av maj blir i juni, då ungarna ska ha mat, ofta en homogen, tät grässvål. Det medför långa pendelavstånd mellan bostad och födosöksplats när ungarna ska matas och arbetsbördan för föräldrarna blir enorm. Följden blir därmed låg häckningsframgång och utslitna föräldrar som dör på sin väg till och från vinterkvarteren.

Kortbetade, steniga marker är en favoritmiljö för Upplands stenskvättor. De bästa reviren går snabbt åt. Foto: Debora Arlt.

Men vad är det som händer med ”våra” stenskvättor i övervintringsområdena egentligen? Med ny teknik kan vi ”följa” skvättorna på sin resa och i vinterkvarteret och ta redan på detta. Små mätinstrument, s.k. ljusloggar, sätts fast på fåglarna som små superlätta ryggsäckar. Ljusloggen registrerar sedan position med hjälp av datum samt tiden på solens upp- och nedgång. På så sätt får vi en allt tydligare bild över stenskvättornas flyttningsbeteende och lär oss mer om exempelvis hur vädret i vinterkvarteret påverkar deras överlevnad och flyttvägar. Med varmare vintrar och vårar ser vi att stenskvättorna återvänder till Sverige och häckar allt tidigare.

Vill du veta mer om stenskvättan? Ta kontakt med Tomas Pärt tomas.part@slu.se eller Debora Arlt debora.arlt@slu.se

Kontakter till projektet:

SOF
Stenhusa gård
380 62 Mörbylånga
Telefon:
0485-444 40

HS
Box 412
751 06 Uppsala
Telefon:
018-560400